

FIZINIO SMURTO SPORTE BAUDŽIAMASIS TEISINIS ĮVERTINIMAS

Linas Žalnierius, Aurelijus Gutauskas

Mykolas Romeris universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios teisės ir proceso institutas
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva
Tel. (+370 5) 271 4618

Elektroninis paštas: linaszalnierius@gmail.com; a.gutauskas@lat.lt

Pateikta 2014 m. liepos 16 d., parengta spausdinti 2014 m. rugsėjo 18 d.

doi:10.13165/JUR-14-21-3-12

Įvadas

Sportas – fizinės veiklos forma, reikalaujanti varžymosi maksimaliomis dvasinėmis ir fizinėmis pastangomis, visa tai darant laikantis pagarbos varžovui, garbingos kovos ir taikos principų. Tačiau pasitaiko atvejų, kai sportininkai naudoja fizinę jėgą vadovaudamiesi ne sportiniais principais ir tikslais, o kitais motyvais, – tiesiog išreiškia pyktį ar kompensuoja nesugebėjimą veikti pagal žaidimo taisykles. Sveikatos sutrikdymas, padarytas pažeidžiant sportines taisykles, yra nepageidaujamas rezultatas, ypač jei tai daroma tikslingai. Pasaulyje netrūksta tokių pavyzdžių – Myke'o Tysono ir Evander Holyfieldo bokso dvikova, kurios metu Myke'as Tysonas nukando dalį ausies savo oponentui¹, arba pasaulio futbolo čempionato varžybos tarp Urugvajaus ir Italijos komandų, kuriose Luisas Suarezas įkando varžovui į petį², ledo ritulio var-

1 Mike Tyson vs Evander Holyfield II [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-05]. <<http://www.youtube.com/watch?v=fcXYE1hy-rc>>.

2 Futbolo košmarai: *Luisas Suarezas vėl kandžiojasi?* [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-05]. <<http://www.zinios.lt/sportas/zinia/2014/06/24/futbolo-kosmarai-liusas-suarezas-vel-kandzjojasi/>>.

žybos tarp Lietuvos ir Serbijos rinktinių, kurių metu itin agresyviai susimušė abiejų komandų žaidėjai, o vėliau Serbijos rinktinės sportininkų išpuolis prieš žiūrovus³, neseniai įvykęs incidentas krepšinio aikštelėje tarp Vilniaus *Lietuvos ryto* ir Utenos *Juventus* komandų, kurių metu Vilniaus žaidėjas Dovydas Redikas kumščiu į veidą smogė priešininkų komandos žaidėjui⁴, ir daugelis kitų atvejų, kurie teisiškai nebuvo įvertinti.

Todėl kyla klausimas, ar tyčinis fizinis smurtas turi būti teisiškai įvertintas, o žalą sukėlę sportininkai privalo atsakyti baudžiamąja tvarka už neteisėtą fizinio smurto naudojimą? Jei ne, ar tuomet pripažįstame, kad sportas yra specifinė sritis, kurioje galima teisėtai smurtauti siekiant ir ne sportinių tikslų? Pritariant rusų mokslininkams, baudžiamosios teisės mokslo esmė – nustatyti ribas, kada sporto varžybų metu padaryti sveikatos sutrikdymai laikomi nusikalstamomis veikomis⁵.

Baudžiamosios atsakomybės už fizinio smurto naudojimą sporte praktinės bei teorinės problemos moksliniu lygiu Lietuvoje nebuvo analizuotos. Todėl straipsnyje siekiama teisiškai įvertinti fizinės jėgos naudojimą ne sportiniais tikslais, o kaip priemonę susidoroti su emocijų sukėlusiu sportininku, varžybų teisėju ar žiūrovu. Užsienio šalyse (JAV, Didžioji Britanija ir kt.) šiai problemai skiriama nemažai mokslininkų dėmesio, juolab kad ir Lietuvoje pasitaiko fizinio smurto atvejų sporte. Todėl analizuojama tema pasižymi moksliniu naujumu ir aktualumu.

Darbo tikslas – pateikti galimus objektyvius kriterijus, padėsiančius tinkamai teisiškai įvertinti fizinio smurto sporte atvejus bei identifikuoti nusikalstamų veikų inkriminavimo galimybes.

Tyrimo objektas – sportininko veiksmai varžybų metu, kuriais padaroma žala sveikatai bei su jais susijusi baudžiamosios teisės doktrina ir teismų praktika.

Tyrimo metodai – sisteminės ir dokumentų analizės, lyginamasis, formalusis teisinis, loginis bei gramatinis.

1. Teisinė fizinio smurto sporte samprata

1.1. Teisinis fizinio smurto sporte reglamentavimas Lietuvoje ir užsienio šalyse

Tarptautinis teisinis fizinio smurto reguliavimas sporte yra itin skurdus. Paminėtina bene vienintelė Europos konvencija dėl žiūrovų brutalaus elgesio per sporto

3 Hockey Lietuva-Serbija mustynes/ Fighting in ice hockey [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-05]. <http://www.youtube.com/watch?v=IL_MLSTrfg>.

4 Lietuvos Rytas-Juventus TEAM FIGHT (FULL) [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-05]. <<https://www.youtube.com/watch?v=HIAldkhA7gY>>.

5 Skvorcov, A. A. *Prichinenija vreda zhizni i zdorovju pri zaniatijam sportom. Problemy ugolovnoj-pravovoj kvalifikacii.* [Damage for the health and life at doing sports. Problems of the criminal law qualification.]. Moskva, 2006, p. 66.

varžybas ir ypač futbolo renginius⁶. Tuo tarpu fizinio smurto tarp žaidėjų reglamentavimo nėra, o remiamasi bendraisiais Europos žmogaus teisių konvencijos principais, skelbiančiais, jog žmogaus kūnas neliečiamas, niekas negali patirti fizinio smurto⁷. Vadinas, valstybės, pasitelkdamos nacionalinę teisę, pačios reguliuoja fizinio smurto sporte traktavimą ir atsakomybę už jo panaudojimą.

Paminėtina, kad daugelis šalių (JAV, Kanada, Vokietija, Rusija, Gruzija ir kt.) baudžiamuosiuose įstatymuose nėra numačiusios nusikalstamos veikos sudėties išskirtinai už fizinio smurto panaudojimą sporte. Vis dėlto šių šalių baudžiamuosiuose įstatymuose yra įtvirtintos normos, numatančios sporto metu padarytus sveikatos sutrikdymus kaip baudžiamąją atsakomybę šalinančias aplinkybes, kitose tokie atsitikimai priskiriami prie nelaimingų atsitikimų arba kazusų.

Junginių Amerikos Valstijų pavyzdiniame kodekse⁸ yra nurodyta, kad sveikatos sutrikdymai, padaryti sportinių renginių metu, neužtraukia baudžiamosios atsakomybės, jeigu: a) sportinis renginys buvo teisėtas, b) sveikatos sutrikdymas padarytas laikantis taisyklių, c) buvo duoti sporto renginyje dalyvaujančių asmenų sutikimai.

Paminėtina, jog **Kanados** baudžiamojo kodekso 83 straipsnyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už kontaktinio nelegalaus sporto organizavimą. Kontaktinis nelegalus sportas suprantamas kaip nelegalios dvikovos tarp dviejų asmenų. Baudžiamojon atsakomybėn traukiami tik organizatoriai. Kovotojai atsakomybės išvengia, kadangi duoda sutikimą tokioms dvikovoms⁹.

Vokietijos baudžiamojo kodekso 228 straipsnis nurodo, kad gavus asmens sutikimą leidžiami sveikatos sutrikdymai, išskyrus atvejus, kai tokie sutrikdymai prieštarauja visuotinai priimtoms moralės normoms¹⁰.

Afganistano baudžiamajame kodekse numatyta, kad baudžiamąją atsakomybę šalinančia aplinkybe laikytinas sveikatos sutrikdymas, padarytas sportinio renginio metu, jei tai įvyko laikantis nustatytų taisyklių¹¹. Todėl jei sveikatos sutrikdymas sportinio renginio metu buvo padarytas pažeidžiant sporto šakos taisykles, taikytina baudžiamoji atsakomybė. Labai panaši norma numatyta ir **San Marino** baudžiamajame

6 Europos Konvencija dėl brutalaus žiūrovų elgesio per sporto varžybas ir ypač per futbolo rungtynes [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-06]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=104182&p_tr2=2>.

7 Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-06]. <<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/oldsearch.preps2?Condition1=19841&Condition2=>>>.

8 Criminal Code of USA [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-06]. <<http://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/part-I>>.

9 Criminal Code of Canada (*English and French*) [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-06]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

10 Criminal Code of the Federal Republic of Germany (*English and French*) [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-06]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

11 Criminal Code of Afganistan [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-06]. <<https://www.unodc.org/tldb/showDocument.do?documentUid=2100>>.

jame kodekse, kuriame pasakyta, kad sveikatos sutrikdymas sportinio renginio metu yra pateisinama aplinkybė, išskyrus atvejus, kai tai padaryta pažeidžiant numatytas taisykles¹².

Gruzijos baudžiamojo kodekso 32 straipsnyje¹³ nurodyta, kad asmuo, padaręs kodekse numatytą nusikalstamą veiką, gali būti netraukiamas baudžiamojon atsakomybėn, jei sutrikdymas padarytas teisėtai, nors ir kodekse nenumatytais, veiksmais. Todėl šiame kodekse būtina sąlyga – teisėtumas. Tad jeigu sportinis renginys buvo teisėtas, jo metu teisėtai veiksmais sveikatą sutrikdęs sportininkas nebus traukiamas baudžiamojon atsakomybėn.

Tuo tarpu Lietuvos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) V skyriuje tarp pateiktų baudžiamąją atsakomybę šalinančių aplinkybių apie sporto renginius ir jų metu sukeltus padarinius neužsimenama. Tačiau Lietuvai pavyzdys gali būti Ispanija, kur asmens, panaudojusio fizinį smurtą sporte, veiksmai nelaikomi nusikalstamais, jeigu asmuo elgėsi teisėtai ir tai buvo padaryta vykdant profesines pareigas¹⁴.

Aplinkybė, galinti tikti tokiai situacijai, yra BK 34 straipsnyje „Pateisinama profesinė ar ūkinė rizika“¹⁵. Įstatymų leidėjas kurdamas šią normą nenumatė galimybes jos taikyti sporto renginiams ir jų metu padarytiems sveikatos sutrikdymams. Tačiau tai galėtų būti logiška išeitis, siekiant teisiškai įvertinti sveikatos sutrikdymą padariusio asmens veiksmus. Kitas kelias yra sukurti naują baudžiamąją atsakomybę šalinančią aplinkybę, kuri reglamentuotų atvejus, kai sutrikdoma sveikata ar net atimama gyvybė būtent sporto varžybų metu. Tačiau tokių normų kūrimas būtų netikslingas, kadangi objektyvioje tikrovėje gali susidaryti daugybė situacijų, kurios tiesiogiai nebus aptartos baudžiamajame įstatyme, tačiau kurias galima aiškinti jau esamomis teisės normomis. Remiantis Aharono Barako žodžiais: „<...> turi rūpėti ne naujos teisės kūrimas, o jau egzistuojanti teisė, kuriai turi būti suteikiama nauja prasmė. Tokiu būdu galiojantys įstatymai suderinami su besikeičiančia socialine realybe.“¹⁶ Sutinkant su tuo, į jau turimą BK 34 straipsnio normą derėtų žvelgti plačiau, taip prisitaikant prie tikrovės kuriamų naujų situacijų, užuot kiekvienai naujai situacijai kuriant naują įstatymo normą.

Normos kontekste profesinė rizika galima bet kurioje sąmoningoje žmogaus veiklos sferoje ir yra socialiai vertinga visuomenei, kadangi jos metu yra siekiama

12 Zakonodatelstvo Zerubezhnykh stran. Uголовnyj kodeks respubliki San-Marino. [Foreign legislation. The criminal code of the republic of San Marino]. Sankt-Peterburg, 2002.

13 Criminal Code of Georgia (English and French) [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-06]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

14 Criminal Code of Spain (English and French) [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-06]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

15 Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 1968. 34 str.

16 Barak, A. *The judge in the democracy*. Princeton 2006, p. 5

visuomenei naudingų tikslų¹⁷. Šiuo atveju sportas neabejotinai priskirtinas prie visuomenei naudingos veiklos, o sportininkai, užsiimantys konkrečia sporto šaka, laikytini asmenimis, užsiimančiais profesine veikla bei siekiančiais visuomenei naudingų tikslų.

Baudžiamosios teisės teorijoje yra keliami profesinės rizikos teisėtumo reikalavimai:¹⁸ 1) **padaryti veiksmai turi atitikti šiuolaikinius mokslo pasiekimus**, reiškia, kad asmuo atsižvelgė į savo profesinį pasirengimą, vadovavosi atitinkamomis rekomedacijomis. Be to, būtinas veikslių pagrindimas, jų modeliavimas ir bent jau apytikris rezultatas; 2) **norimo tikslo negalima pasiekti be rizikos**. Šiuo atveju būtinas norimo tikslo ir rizikos (*galimos žalos*) palyginimas, nes reikšmingesnis tikslas pateisina didesnę riziką. Būtina siekti mažiausios galimos žalos. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad sportininkai išreiškia sutikimą dėl galimų sveikatos sutrikdymų (*sūsidiūrimai žaidybinėse situacijose, kurių metu galimi sveikatos sutrikdymai*). Todėl sportininko sutikimas patenka į baudžiamąją atsakomybę šalinančios aplinkybės turinį, turint omenyje, jog norimo tikslo negalima pasiekti be galimos rizikos sveikatai; 3) **buvo imtasi visų galimų saugumo priemonių, užkertančių kelią žalai atsirasti**. Šis reikalavimas atskleidžia profesinės rizikos esmę, kad asmuo siekdamas išvengti žalos kilimo pasitelkė savo profesines žinias, patirtį ir kt. priemones.

Tuo tarpu veiksmai, kuriais peržengiama pateisinama rizika, yra pavojingi ir gali sudaryti nusikaltimo sudėtį. Pateisinamos rizikos ribų peržengimas galimas tik esant nusikalstamam pasitikėjimui, kai asmuo suvokia galimų pavojingų pasekmių atsiradimą, tačiau lengvabūdiškai tikisi jų išvengti. Pateisinamos rizikos ribų peržengimas negalimas esant tyčiai, kadangi tai pašalintų pateisinamumo momentą, ir nusikalstamam nerūpestingumui, nes rizika turi būti iš anksto apgalvota.

Pažymėtina ir tai, kad sveikatos sutrikdymo ar gyvybės atėmimo sporte situacijos gali būti vertinamos ir kaip kazusas, kadangi remiantis baudžiamosios teisės teorija kazusas suprantamas kaip veikimas be kaltės, kai konkrečius veiksmus atlikdamas asmuo nenumatė, kad dėl jo veikslių gali kilti neigiami padariniai ir pagal savo asmenines savybes ir veikos aplinkybes negalėjo ir neturėjo numatyti (*pvz., kamuolys, atšokęs nuo krepšinio lentos, pataiko žaidėjui į galvos sritį, dėl ko šis miršta*) arba atlikdamas veiksmus ėmėsi visų galimų atsargumo priemonių, siekdamas išvengti neigiamų padarinių, tačiau padariniai vis vien kilo¹⁹. Žinoma, skirtingose sporto šakose kyla sunkumų įžvelgiant kazusą – sunku teigti, kad asmuo ėmėsi visų atsargumo priemonių, norėdamas išvengti tokių padarinių – bokso varžybose tyčia smūgiuodamas varžovui į galvos sritį, taip pasiūsdamas jį į nokautą, atima varžovui gyvybę. Žinoma,

17 Baranskaitė, A. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis* [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-13]. <<http://web.b.ebscohost.com/ehost/viewarticle?data=dGJyMPPp44rp2%2fdV0%2bnjjsfk5Ie45PFJt6uxSbSk63nn5Kx95uXxjL6orUm1pbBIR6qeS7ipt1Kxq55Zy5zyit%2fk8Xnh6ueH7N%2fVaunr0mzp7VQtKm3PurX7H%2b72%2bw%2b4ti7ebfep1zf3btZzJzfhruosUyqyrdQr5zkh%2fdJ34y75uJ%2bxOvqhNLb9owA&hid=119>>, p. 213.

18 *Ibid.*

19 Piesliakas, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 432.

galima teigti, jog bokso pirštinės, šalia bokso ringo budintis medicinos personalas, kovą kontroliuojantis teisėjas yra būtent tos sąlygos, kurių imamasi siekiant išvengti neigiamų padarinių, tačiau sportininkas siekia kuo sunkiau sutrikdyti sveikatą savo oponentui. Todėl manytina, kad tokie tyčiniai veiksmai šalina galimybę remtis kazusu.

Pritariant A. Skvorcovo nuomonei, galima teigti, kad daugelio šalių teisinė sistema nenumato baudžiamosios atsakomybės už sveikatos sutrikdymą ar gyvybės atėmimą sporto varžybų metu, kadangi tokios situacijos vertinamos kaip baudžiamąją atsakomybę šalinanti aplinkybė su sąlyga, kad sportinis renginys buvo teisėtas ir sportininkas, sukėlęs padarinius, nepažeidė žaidimo taisyklių²⁰.

1.2. Fizinės jėgos naudojimas sporte

Fizinis varžymasis žmonijos istorijoje žinomas nuo pačių pirmųjų civilizacijų, kai daugelis sporto formų buvo itin žiaurios dėl naudojamos šurkščios, nevaržomos fizinės jėgos²¹. Todėl nuo seno fizinis varžymasis – toleruojamos fizinės jėgos naudojimo sfera, kur kasdieniame gyvenime draudžiama fizinė jėga galėjo būti naudojama varžymosi tikslais.

Sportas šiandien – pagal tam tikras taisykles organizuojama specifinė fizinių ir intelektualinių užsiėmimų rūšis, derinant fizinius ir intelektualinius gebėjimus, skirta varžymuisi²². Todėl pagrindinė sporto, kaip veiklos, išraiška – kūno judesiai, fizinės jėgos naudojimas. Sportas tarytum unikali ir išskirtinė gyvenimo sritis, kur už atitinkantį taisykles fizinės jėgos naudojimą asmenims nekyla teisinė atsakomybė, ir, priešingai – sportininkai, pasižymintys geresnėmis fizinėmis savybėmis, efektyvesniu jėgos naudojimu, yra sveikinami, gerbiami ir net šlovinami.

Vis dėlto įvairios sporto šakos turi savitas taisykles, sudarančias konkrečios sporto šakos varžymosi procesą, jo esmę. Šios taisyklės detaliam reglamentuoja, kokiu būdu gali būti naudojama fizinė jėga (*kontakto*) varžybų metu.

20 Skvorcov, A. A., *supra* note 5, p. 72.

21 Guilbert, S. Violence in sports and among sportsmen: a single or two-track, Issue? *Aggressive Behavior*. 2006, Vol. 32, Issue 3: 2 [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-07]. <<http://web.b.ebscohost.com/ehost/viewarticle?data=dGJyMPPp44rp2%2fdV0%2bnjisfk5Ie45PFJt6uxSbSk63nn5Kx95uXxjL6orUm1pbBIr6qeS7ipt1Kxq55Zy5zyit%2fk8Xnh6ueH7N%2fiVaunr0mzp7VQtKm3PurX7H%2b72%2bw%2b4ti7ebfefIzf3btZzJzfhruotkyzLdKtpzh%2fdJ34y75uJ%2bxOvqhNLb9owA&hid=119>>.

22 Kerr, J. H. Analysis of recent incidents of on-field violence in sport: legal decisions and additional considerations from psychology. *Aggressive Behavior*. 2009, Vol. 35, Issue 1: 41 [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-07]. <<http://web.b.ebscohost.com/ehost/viewarticle?data=dGJyMPPp44rp2%2fdV0%2bnjisfk5Ie45PFJt6uxSbSk63nn5Kx95uXxjL6orUm1pbBIr6qeS7ipt1Kxq55Zy5zyit%2fk8Xnh6ueH7N%2fiVaunr0mzp7VQtKm3PurX7H%2b72%2bw%2b4ti7ebfefIzf3btZzJzfhruops0%2bvrK9Qt5zkh%2fdJ34y75uJ%2bxOvqhNLb9owA&hid=119>>.

Toliau straipsnyje analizuojamas kontaktinis sportas (angl. *contact sport*; rus. *контактный спорт*²³), pasireiškiantis sporto šakos arba rungties, kuriose sportinės kovos dalyvių tarpusavio sąlytis (*susidūrimas*) yra leidžiamastaisyklių, t. y. sudedamoji sporto šakos dalis. Tai boksas, futbolas, regbis, ledo ritulys, krepšinis, kovos menai ir kt. Kanados sociologijos mokslo atstovas Mike'as Smith'as siūlo tokius fizinės jėgos naudojimo kontaktiniame sporte tipus²⁴:

- a) **Stiprus fizinis kontaktas**, kai žaidimo taisyklėmis leidžiama fizinė jėga nukreipta į varžovo kūną, siekiant sutrikdyti jam sveikatą, turint tikslą eliminuoti varžovą iš varžybų priverčiant pasiduoti naudojant fizinį skausmą sukeliančius veiksmus arba kūno judesiais sutrikdant sveikatą, dėl ko oponentas fiziškai nebegali tęsti kovos (boksas, kovos be taisyklių, imtynės ir kt.).
- b) **Ribinis smurtas**, kai fizinė jėga tiesiogiai nenukreipta į varžovo kūną, jos naudojimo paskirtis šalutinės su varžovu nesusijusios užduoties įvykdymas (*įmesti kamuolį į krepšį, įmušti įvartį ir pan.*) *krepšinis, futbolas, regbis*);
- c) **Kvazikriminalinis smurtas**, kai taisyklėmis draudžiama, žaidime toleruojama, nerašyta norma tapusi, ribota fizinė jėga, tiesiogiai nukreipta į varžovo kūną, siekiant sutrikdyti jam sveikatą ir nesiekiant žaidimo tikslo (ledo ritulys);
- d) **Kriminalinis smurtas**, kai šturkščiai pažeidžiant taisykles fizinė jėga tiesiogiai nukreipta į varžovo kūną, siekiant sutrikdyti sveikatą, neretai sukeliant sunkius padarinius.

Trys pirmieji fizinės jėgos naudojimo tipai patenka į „teisėtą“, pagal sutartas taisykles naudojimą fizinę jėgą. Kriminalinis smurtas išeina už priimtinos fizinės jėgos pasireiškimo būdų, kai vienas iš sportininkų imasi itin agresyvios, neproporcingos ir šturkščios jėgos naudojimo, kuri nėra priimtina kitiems sportininkams, kadangi šturkščiai pažeidžia žaidimo taisykles bei sukelia sveikatos sutrikdymus. Todėl atsiranda pagrindas taikyti teisės normas, numatančias atsakomybę už sveikatos sutrikdymus.

Tokia atsakomybės rūšimi galėtų būti baudžiamoji atsakomybė. Baudžiamojoje teisėje fizinio smurto samprata apima veiksmus, kuriais pažeidžiama kito žmogaus kūno neliečiamybė, daroma žala sveikatai arba atimama gyvybė, taip pat ir veiksmus, kuriais siekiama tokią žalą padaryti²⁵. Todėl pateiktas teisinis fizinio smurto apibrėžimas taikomas išskirtinai tais atvejais, kai fizinė jėga naudojama šturkščiai pažeidžiant sporto taisykles. Šturkštų fizinės jėgos naudojimą derėtų suprasti kaip sportininko

23 žr. *Sporto terminų žodyną*. Sudarytą S. Stonkus. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija, 2002, p. 553.

24 *R v Cey* (1989), 48 CCC (3d) 480 (Sask CA) [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-07]. <<http://casebrief.me/casebriefs/r-v-cey/>>.

25 Grinevičiūtė, K. Žiaurasis elgesio su vaiku samprata baudžiamojoje teisėje. *Jurisprudencija*. 2008, 11(113): 109.

tyčinius kūno judesius, kuriais šiurkščiai pažeidžiant sportines taisykles siekiama sutrikdyti varžovo sveikatą, kai tai nėra varžybų tikslas.

1.3. Sporto varžybų taisyklės

Vystantis sporto kultūrai, žiaurios ir pavojingos fizinės jėgos naudojimas buvo apribotas taisyklėmis, maksimaliai saugančiomis sportininkus nuo sužalojimų²⁶. Šios taisyklės yra rašytinės, tvirtinamos konkrečios sporto šakos federacijos komitetu, neretai tarptautiniu lygiu (pvz., futbolo taisyklės nustato Tarptautinė futbolo asociacija). Šių taisyklių laikosi visos šalys, kurios patenka į konkrečios asociacijos sudėtį. Šias tarptautines taisykles patvirtina šalių federacijos nacionaliniu lygiu. Sportininkai varžosi pagal šias taisykles, siekdami jų nepažeisti. Žaidimo taisyklės reglamentuoja visas galimas žaidimo situacijas, todėl numato ir tikėtinus taisyklių pažeidimus – susidūrimus, už kuriuos pagal žaidimo taisykles skiriamos pražangos. Tokie prognozuojami susidūrimai yra įtraukiami į žaidimo taisykles, kadangi priklausomai nuo konkrečios sporto šakos yra neišvengiami ir natūralūs, todėl tampa jų dalimi (pvz., pražanga krepšinyje), o patys žaidėjai duoda sutikimą konkrečiam pobūdžio susidūrimams.

Kita vertus, neretai pasitaiko susidūrimų, kurie nėra numatyti žaidimo taisyklėse ir už kuriuos skiriama griežčiausia sportinė nuobauda – diskvalifikacija. Tai dažnai šiurkštūs, su sporto tikslais nesuderinami susidūrimai. Toliau bus analizuojamas susidūrimų pobūdis ir jų santykis su baudžiamąja teise.

1.3.1. Nerašytos taisyklės

Kai kurių mokslininkų nuomone, taisyklių pažeidimai, galintys sukelti sveikatos sutrikdymus, gali būti teisėti, kadangi juos numato nerašytos žaidimo taisyklės (kvazikriminalinis smurtas). Šios nerašytos taisyklės yra neatsiejama žaidimo dalis, veikia – žaidimo paprotys, tradicija. Kaip pavyzdį galima paminėti ledo ritulį, kuriame bene ryškiausiai iš visų sporto šakų naudojamas fizinis smurtas, kuris yra draudžiamas pagal žaidimo taisykles. Ledo ritulio varžybose dažnai įvyksta muštynės, kurių metu varžovai kumščiais smūgiuoja vieni kitiems į veidą (beveik į vienintelę apsaugomis neapdengtą kūno vietą). Žaidimo taisyklės draudžia tokias muštynes, tačiau nerašytos žaidimo taisyklės tai toleruoja²⁷.

26 Living, B. *'Legitimate Sport' or Criminal Assault? What Are the Roles of the Rules and the Rulemakers in Determining Criminal Liability for Violence on the Sports Field?* Journal of Criminal Law. 2006, Vol. 70, Issue 6: 499 [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-05]. <<http://web.b.ebscohost.com/ehost/viewarticle?data=dGJyMPPp44rp2%2fdV0%2bnjjsfk5Ie45PFJt6uXsbSk63nn5Kx95uXxjL6orUm1pbBIr6qeS7ipt1Kxq55Zy5zyit%2fk8Xnh6ueH7N%2fiVaur0mzp7VQtKm3PurX7H%2b72%2bw%2b4ti7ebfep1zf3btZzJzfrhuosUqyqrdQr5zkh%2fDj34y75uJ%2bxOvqhNLb9owA&hid=119>>.

27 Standen, J. *The manly sports: the problematic use of criminal law to regulate sports violence.* Journal of Criminal Law & Criminology. 2009, Vol. 99, Issue 3: 640 [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-07]. <<http://web.b.ebscohost.com/ehost/viewarticle?data=dGJyMPPp44rp2%2fdV0>>

Paminėtina ir tai, kad būtent šioje sporto šakoje tam tikras žaidybines pozicijas užimančių sportininkų tiesioginė užduotis – traumuoti pagrindinius priešininkų komandos žaidėjus. Dar svarbiau, kad tokius nurodymus šiems žaidėjams duoda komandos treneriai. Iš kitos pusės, priešininkų komanda turi „apsauginį“, kurio tikslas saugoti pagrindinius žaidėjus nuo fizinių išpuolių prieš juos bei traumuoti puolančius žaidėjus. Todėl dažnai šie žaidėjai susikimba, vienas prieš kitą naudodami agresyvų ir atvirą fizinį smurtą.

Tačiau nerašytos taisyklės turi tam tikrus ribojimus, kuriuos pripažįsta besivaržantys sportininkai. Ledo ritulio atveju nerašytos taisyklės pateisina tik tokias muštynes, kai fizinis smurtas naudojamas tarp dviejų oponentų, t. y. „vienas prieš vieną“. Mušantis dviem žaidėjams, kiti žaidėjai neturi kištis ir privalo leisti jiems „išsiaiškinti“ žaidybinius santykius jėga, to nedaro ir teisėjai. Muštnių metu negalima smūgiuoti lazdomis, spirti pačiūžos geležte²⁸. Todėl susidaro vaizdas, kad smurtas, pasireiškiantis atviroms muštynėmis žaidimo aikštelėje, yra tam tikros nerašytos žaidimo taisyklės ar net šios sporto šakos tradicijos, formuojančios tikrąjį ledo ritulio veidą. Tokias nerašytas taisykles pripažįsta ir su jomis sutinka besivaržantys sportininkai, tad panašu, kad baudžiamoji atsakomybė neturėtų kilti.

Kita vertus, esama bylų, kuriose taisyklių pažeidimai, pasireiškiantys smurto demonstravimu, nors ir yra sistemiški, nėra toleruojami. Taip gali būti ir dėl to, kad pradėjus toleruoti grubaus fizinio smurto naudojimą žaidimo metu, šis tampa žaidimo norma. O fizinis smurtas sporto žaidimo aikštelėje tampa pavyzdžiu ir smurto, naudojamo visuomenėje, šaltiniu. Naujosios Zelandijos teismas konstatavo, kad: „<...> faktas, jog žaidimo taisyklių pažeidimai nuolat įvyksta, nereiškia, kad žaidėjams tokie pažeidimai yra priimtini.“²⁹

Vis dėlto manytina, kad žaidimo taisyklių pažeidimus, pasireiškiančius fizinio smurto demonstravimu, teismas turi vertinti kiekvienoje konkrečioje situacijoje, spręsdamas, ar tokie pažeidimai turi būti vertinami baudžiamosios teisės prasme, ar ne, kadangi atsakymas nėra vienareikšmis ir gan sudėtingas. Visų pirma taip yra dėl tikrojo sporto šakos turinio, kai nerašytos taisyklės yra itin svarbios ir neatsiejamos nuo rašytinių taisyklių. Antra – žaidėjai sutinka su galimais susidūrimais, tad tokie susidūrimai patenka į žaidėjo sutikimo turinį. Todėl tokie susidūrimai priskiriami kvazikriminalinio smurto tipui, kadangi fizinis smurtas naudojamas ne žaidimo tikslais, turint tiesioginę tyčią sutrikdyti varžovo sveikatą, tačiau tokie veiksmai yra tapę nerašyta ir toleruojama žaidimo norma, su kurios egzistavimu sutinka besivaržantys

%2bnjjsfk5Ie45PFJt6uxSbSk63nn5Kx95uXxjL6orUm1pbBIR6qeS7ipt1Kxq55Zy5zyit%2fk8Xnh6ueH7N%2fiVaunr0mzp7VQtKm3PurX7H%2b72%2bw%2b4ti7ebfepIzf3btZzjzfhruqsk%2buqbNRr5zkh%2fdj34y75uJ%2bxOvqhNLb9owA&hid=119>.

28 Standen, J., *supra* note 27.

29 R. v. Ciccarelli [2011] All ER (D) 23 (Nov) [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-07]. <<http://www.criminalawandjustice.co.uk/clj-reporter/R-v-Ciccarelli-2011-All-ER-D-23-Nov>>.

sportininkai. Simonas Guardineris teigia, kad nerašytos taisyklės yra gan lanksčios, kadangi sportininkai, sutikdami su fizinio smurto naudojimu, sutinka ir su kylančiais padariniais bei atsakomybe už juos. Tai reiškia, kad kilus neigiamiems padariniams atsakomybė taip pat pripažįstama³⁰.

1.3.2. Susidūrimai žaidybinėse ir nežaidybinėse situacijose

„Vienokio ar kitokio intensyvumo fizinė jėga privalo būti naudojama žaidimo tikslais. Susidūrimai žaidybinėse situacijose neužtraukia baudžiamosios atsakomybės. Jeigu fizinė jėga naudojama ne žaidimo tikslais, tokių veiksmų negalima pateisinti žaidybinio susidūrimu. Tokios fizinės jėgos panaudojimas privalo būti įvertintas įstatymo.“³¹

Todėl stengiantis atskirti draudžiamus susidūrimus, galinčius užtraukti baudžiamąją atsakomybę, būtina aptarti, kas yra žaidybinės ir nežaidybinės situacijos.

Susidūrimu žaidybinėje situacijoje derėtų laikyti žaidėjų fizinį kontaktą, įvykusį:

a) nepažeidžiant žaidimo taisyklių (neatsargūs susidūrimai) arba b) pažeidžiant taisykles, kai fizinė jėga nukreipta į žaidimo įrankį (pvz., kamuolį), arba c) pažeidžiant taisykles, kai fizinė jėga nukreipta į žaidėją, tačiau nesistengiant jo sužaloti, o tik sulaikyti ar neleisti atlikti žaidybinio veiksmų (pvz., griebimas už marškinėlių, neleidžiant veržtis vartų link), d) tokie susidūrimai yra aptarti žaidimo taisyklėse, e) žaidėjai sutinka su susidūrimo galimybe ir jo apimtimi, f) tai daroma siekiant žaidimo tikslų,

Tuo tarpu **susidūrimu nežaidybinėse situacijose** derėtų laikyti fizinį kontaktą, kuriuo:

a) pažeidžiamos žaidimo taisyklės, b) fizinė jėga nukreipta ne į žaidimo įrankį, o į žaidėją, c) siekiama sužaloti žaidėją, d) nesiekiami žaidimo tikslų, e) susidūrimai neaptarti žaidimo taisyklėse, f) fizinis kontaktas išeina už sutikimo ribų ir apimtį.

Atskiriant šias situacijas, galima pateikti tokius pavyzdžius: kaip žaidybinę situaciją derėtų suprasti, kai futbolininkas koja smūgiuoja į kamuolį, tačiau pataiko į koją, taip padarydamas sveikatos sutrikdymą (dėl kurio žaidėjas nebegali tęsti žaidimo). Tuo tarpu nežaidybinė situacija, kai futbolininkas tyčia spiria koja į varžovą, neturintį kamuolio, arba varžovui, turinčiam kamuolį, bet ne į kamuolį, taip sutrikdydamas jam sveikatą.

Būtent nežaidybinės situacijos, kai tyčia siekiama sutrikdyti sveikatą, gali būti vertinamos pasitelkiant teisinę atsakomybę, kadangi kaltininkas tyčia siekia sutrikdyti varžovo sveikatą ir siekia ne sportinių tikslų.

Atsižvelgiant į užsienio šalių teismų praktiką, paminėtinos bylos, kuriose teismai skirtingai vertina žaidybinės ir nežaidybinės situacijas atsižvelgdami taip pat ir į

30 Livings, B., *supra* note 27, p. 499.

31 *Ibid.*

judesių instinktyvumą. Paminėtina baudžiamoji byla, kurioje teismas pasisakė, kad: „fizinė jėga, naudojama nors ir nežaidybinėse situacijose, gali būti pateisinama, kadangi fizinė jėga gali būti instinktyvių judesių rezultatas.“³²

Instinktyvūs judesiai, dar kitaip – sąmonės nekontroliuojami, arba refleksiniai, judesiai, vertinant baudžiamosios doktrinos prasme, neturėtų užtraukti baudžiamosios atsakomybės tokiu būdu veikusiam asmeniui, kadangi jo veiksmuose nėra vieno iš subjektyviojo požymio – kaltės. Asmuo nesuvokia, jog veikia pavojingai kito asmens atžvilgiu, nenumato, kad gali sutrikdyti sveikatą ar atimti gyvybę, ir to nenori. Toks veiksmų įvertinimas kyla iš asmens negebėjimo kontroliuoti tokio pobūdžio nevalingų judesių, kadangi jie suponuoti refleksų ir atliekami nesąmoningai (pvz., mirksėjimas, stumiamieji kūno judesiai reaguojant į fizinį skausmą ir pan.).

2. Sportininko sutikimo turinys ir apimtis: ar sportininko sutikimas dalyvauti varžybose šalina baudžiamąją atsakomybę už sveikatos sutrikdymą ar gyvybės atėmimą?

2.1. Sutikimo forma

Atsižvelgiant į jau aptartus užsienio šalių baudžiamuosius įstatymus, sutikimas yra itin svarbus kvalifikuojant sveikatos sutrikdymą ar gyvybės atėmimą sporto varžybų metu. Sutikimas suprantamas kaip sportininko suvokimas, jog yra tikėtini taisyklių pažeidimai, kurių metu yra galimybė susižeisti ar būti sužeistam, ir tokio suvokimo valios išraiška, pasireiškianti rašytiniu (sutartys / kontraktai), formaliu sutikimu dalyvauti varžybose. Sutikimas turi apimti tik neatsargų sveikatos sutrikdymą ar gyvybės atėmimą.

Analizuojant detaliau, sportininkas suvokia, kad susidūrimai žaidimo metu yra neišvengiami, o kai kuriose sporto šakose yra pagrindinė varžymosi forma (kovos menai). Sutikdamas dalyvauti varžybose sportininkas sutinka su susidūrimo su varžovu galimybe, o įvykus susidūrimui tai traktuojama kaip natūrali, kartais net naujinga (futbolo pražanga baudos aikštelėje), žaidimo dalis.

Kaip jau buvo minėta, sutikimai yra išreikšti formaliai, t. y. visų lygių visose sporto šakose sportininkas pasirašo sutartis (kontraktus) tarp žaidėjo ir klubo ar organizacijos, kuriems jis priklauso. Šios sutartys yra detalios, jose aptariamos visos galimos sportininko karjeros situacijos, susijusios su sportine veikla klube ar organizacijoje. Todėl sportininko sutikimu laikytina pasirašoma sutartis (kontraktas).

32 R v. Cey (1989), 48 CCC (3d) 480 (Sask CA) [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-07]. <<http://casebrief.me/casebriefs/r-v-cey/>>.

2.2. Sutikimo turinys ir apimtis

Kyla klausimas, kokia išreikšto sutikimo apimtis, t. y. su kokiais varžovo veiksmais ir kilusiais padariniais sportininkas sutinka. Manytina, kad galima pritarti Naujosios Zelandijos teismo pasiūlytiems objektyviems universaliems kriterijams, leidžiantiems identifikuoti sutikimo ribas ir šių ribų apimtį³³:

- a) **žaidimo prigimtis** – žaidimo taisyklės (rašytinės, nerašytinės) tradicijos ir žaidime keliami uždaviniai;
- b) **veiksmo pobūdis** – panaudoto veiksmo reikalingumas (atsižvelgiant į konkrečią situaciją), pavojingumas, rizikingumas, veiksmo atlikimo technika, veiksmo keliamos grėsmės tikimybė;
- c) **panaudotos jėgos laipsnis** – adekvati, intensyvi, šiurkšti, grubiai taisykles pažeidžianti jėga;
- d) **sužalojimo pavojingumo laipsnis** – sveikatos sutrikdymo mastas (nežymus, nesunkus, sunkus sveikatos sutrikdymas, gyvybės atėmimas);
- e) **sportininko būseną veiksmaus metu** – kaltės forma (tyčia ar neatsargumas), veikimo tikslai ir motyvai.

Manytina, kad vadovaujantis šiais universaliais kriterijais galima įvertinti visose sporto šakose duodamo sutikimo apimtį. Sutikimo būti sužeistam apimtis bus proporcingai nedidelė badmintono varžybose ir proporcingai didelė bokso varžybose. Todėl įvertinus konkrečios sporto šakos prigimtį (taisykles, tradicijas), sportininko atlikto veiksmo pobūdį, panaudotos jėgos laipsnį, padaryto sveikatos sutrikdymo mastą bei sportininko būseną konkrečioje žaidimo situacijoje – galima nuspręsti, ar kilusi žala sveikatai patenka į sutikimo apimtį, ar ne.

Paminėtinas atvejis, kai ledo ritulio žaidėjas smogė kitam žaidėjui lazda į kaklo sritį, taip sukeldamas sveikatos sužalojimą burnos ir veido srityje, taip pat laikiną paralyžių nugaros srityje. Nukentėjusysis sutiko su galima sužeidimų rizika, tačiau teismas pasisakė, kad: „Yra natūralu, jog žaidėjai, žaidžiantys ledo ritulį, sutinka su tam tikra tiesioginio kontakto rizika, tačiau šių susidūrimų forma yra apibrėžta žaidimo taisyklėse. Kita vertus, ir taisyklių pažeidimas, kuris yra nerašyta žaidimo dalis, taip pat gali patekti į žaidėjo duoto sutikimo apimtį. Tačiau žaidėjų duoti sutikimai dėl fizinių susidūrimų neapima visų galimų susidūrimų.“ Pasak teismo, į sutikimo apimtį nepatenka brutalaus ir žiaurios atakos prieš žaidėjus.

Todėl kalbant apie sutikimo apimtį, būtina kalbėti apie padarinių mastą. Svarbu aptarti, kokius padarinius gali apimti žaidėjo sutikimas – nežymų, nesunkų, sunkų sveikatos sutrikdymą ar net gyvybės atėmimą? Atsakymas glūdi prieš tai pateiktų kriterijų turinyje. Tai reiškia, kad atsižvelgiant į sporto šakos žaidimo prigimtį, atlikto veiksmo pobūdį, panaudotos jėgos laipsnį, padaryto sveikatos sutrikdymo mastą bei sportininko būseną konkrečioje situacijoje, galima spręsti, koks sveikatos sutrikdy-

33 R v. Cey (1989), 48 CCC (3d) 480 (Sask CA), *supra* note 32.

mas yra pateisinamas sportininko sutikimu. Todėl net ir nežymus sveikatos sutrikdymas gali išeiti už sportininko sutikimo ribų, tuo tarpu sunkus sveikatos sutrikdymas gali patekti į sportininko duoto sutikimo apimtį.

Todėl teismas sprendamas bylą turėtų vertinti konkrečią situaciją vadovaudamasis pateiktais kriterijais ir nuspręsti, ar padaryti sveikatos sutrikdymai turi būti įvertinti baudžiamuoju įstatymu, ar vis dėlto tai patenka į sportininko duoto sutikimo ribas.

2.3. Ar tiesioginė tyčia sutrikdyti sveikatą sportininko duotą sutikimą daro niekinį?

Pažymėtina, kad į sportininko sutikimo apimtį gali patekti ir neatsargus, ir tyčinis taisyklių pažeidimas, tačiau kilusių padarinių atžvilgiu galima tik neatsargi kaltės forma. Derėtų sutikti su A. N. Krasikovu, teigiančiu, kad asmuo neturėtų būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, kai neatsargiai pažeisdamas žaidimo taisykles sukelia sveikatos sutrikdymus, kadangi neatsargus taisyklių pažeidimas neteisėtų veiksmų atveju nepasiekia pakankamo pavojingumo laipsnio, už kurį derėtų traukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn (pvz., futbolininkas spiria į kamuolį, tačiau dėl pasikeitusios varžovo kūno padėties pataiko pastarajam į koją, dėl ko šiam sutrikdo sveikatą).

Kita vertus, A. A. Skvorcovas teigia, kad sportininko, pažeidusio žaidimo taisykles dėl neatsargumo, tačiau sukėlusio sunkius padarinius – sunkų sveikatos sutrikdymą ar net gyvybės atėmimą, veiksmai turi užtraukti baudžiamąją atsakomybę, kadangi gyvybė yra svarbiausia baudžiamąjo įstatymo saugoma vertybė, todėl, jo manymu, nepateisinamos aplinkybės, kai vienas asmuo atima gyvybę kitam asmeniui. Vis dėlto manytina, kad neatsargus taisyklių pažeidimas, net ir sukėles sunkius padarinius, patenka į sportininko sutikimo apimtį. Į sportininko sutikimo apimtį patenka ir atvejai, kai sportininkas tyčia pažeidžia taisykles, tačiau padarinių atžvilgiu veikia neatsargiai.

Rusų autoriai teigia, kad jei sportininkas pažeidžia žaidimo taisykles dėl neatsargumo, tai jam gali būti pritaikytos tik tos sankcijos, kurios numatytos žaidimo taisyklėse. Tačiau jeigu pažeidimai yra sukelti ne žaidimo metu, bet, pavyzdžiui, muštynių aikštelėje metu, tokias situacijas derėtų vertinti kaip tyčinį kūno sužalojimą baudžiamosios teisės prasme³⁴.

Pateikiant tyčinį sveikatos sutrikdymo pavyzdį, derėtų paminėti 2009 metais vykusias Olandijos lygos futbolo varžybas tarp *Zinkwegse Boys* ir *Bolnes* komandų, kai vienos komandos žaidėjas už agresyvų žaidimą gavo raudoną kortelę ir buvo išvartas iš aikštės. Beeidamas iš aikštės žaidėjas pribėgo prie gulinčio varžovo, prieš kurį prasižengė, ir stipriai kojos smūgių spyrė jam į galvos sritį. Smūgį matę žaidėjai teigė,

34 Bezručko, E. V. *Ugolovnaja otvetstvenost za prichenenie vreda zdorovju cheloveka*. [Criminal liability for making damage health of person]. Rostov, 2001, p. 153.

kad smūgio stiprumas buvo toks, lyg šis spirtų baudos smūgį į kamuolį. Nukentėjusiajam buvo suskaldyta kaukolė, o kaltininkas buvo nuteistas trejiems metams laisvės atėmimo³⁵. Todėl tyčinis taisyklių pažeidimas ir padarinių siekimas vienareikšmiškai išeina už sportininko duoto sutikimo ribų.

Kanadoje laikomasi pozicijos, kad kaltinamasis negali gintis nukentėjusiojo sutikimu, jei sveikatos sutrikdymas buvo padarytas turint tyčią sutrikdyti sveikatą nukentėjusiajam³⁶. Trumpai tariant, tiesioginė tyčia sutrikdyti sveikatą sportininko sutikimą daro niekinį. Didžiosios Britanijos teismai mano, kad sveikatos sutrikdymai, padaryti tyčia, neturi jokio gynybinio imuniteto teismo procese. *Bastin J stated in Agar v Canning* byloje teismas konstatavo, kad: „Situacijose, kai iš aplinkybių galima spręsti, kad sveikatos sutrikdymai, padaryti tyčia siekiant sukelti sunkius sužalojimus, net ir tais atvejais, kai kaltininkas buvo provokuojamas ar tai buvo padaryta žaidimo įkarštyje, neturėtų būti vertinama atsižvelgiant į sportininko sutikimą ir turėtų užtraukti baudžiamąją atsakomybę.“³⁷

Kalbant apie Lietuvos teisę, taikant BK 38 straipsnį, derėtų sutikti, kad tyčia sutrikdyti sveikatą sporto varžybų metu turi būti vertinama kaip šiurkštus varžybų taisyklių pažeidimas, dėl ko neturėtų būti taikoma norma, atleidžianti nuo baudžiamosios atsakomybės.

Todėl darytina išvada, kad tiesioginė tyčia sužaloti varžovą varžybų metu sportininko sutikimą daro niekinį ir išeina už jo ribų.

3. Procesinės baudžiamosios atsakomybės prielaidos

3.1. Viešasis interesas kaip prielaida pradėti baudžiamąjį procesą

Viešasis interesas – tai visuomenei svarbi vertybė, gėris, kurio užtikrinimu turi rūpintis valdžios įstaigos (taip pat ir viešojo administravimo subjektai) ir į kurį neatsižvelgus būtų pažeistos ne vieno, o daugelio žmonių teisės ir teisėti interesai³⁸.

35 Kerr, J. H. *Analysis of recent incidents of on-field violence in sport: legal decisions and additional considerations from psychology. Aggressive Behavior*. 2009 [interaktyvus]. Vol. 35, Issue 1: 41 [žiūrėta 2014-07-11]. <<http://web.b.ebscohost.com/ehost/viewarticle?data=dGJyMPPp44rp2%2fdV0%2bnjisfk5Ie45PFJt6uxSbSk63nn5Kx95uXxjL6orUm1pbBlr6qeS7ipt1Kxq55Zy5zyit%2fk8Xnh6ueH7N%2fiVaur0mzp7VQtKm3PurX7H%2b72%2bw%2b4ti7ebfepIzf3btZzjzfrups0%2bvrK9Qt5zkh%2fdj34y75uJ%2bxOvqhNLb9owA&hid=119>>.

36 *R v. Jobidon* [1991] 2 SCR 714 [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-11]. <<http://scc-csc.lexum.com/scc-csc/scc-csc/en/item/784/index.do>>.

37 *Johnson v. Webb* [2001] MBQB 290 [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-11]. <<http://caselaw.canada.globe24h.com/0/0/manitoba/court-of-queen-s-bench-of-manitoba/2002/02/01/johnson-v-webb-2001-mbqb-290.shtml>>.

38 Viešasis interesas ir jo gynimas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-12]. <<http://www3.lrs.lt/docs2/UIITBLSY.PDF>>.

Viešąjį interesą ir jo buvimą galima pagrįsti tuo, kad sportas yra visuomenėje itin svarbi sritis, kurią stebi didžioji dalis visuomenės. Stebint profesionalias sporto varžybas visuomenė tikisi gražaus reginio, kuris vyktų pagal žaidimo taisykles, palai-ko mėgstamus sportininkus, laukia jų tobulėjimo. Todėl šiurkštūs žaidimo taisyklių pažeidimai, sukėlę sveikatos sutrikdymus sportininkams, kelia visuomenės nepasitenkinimą ir pasipiktinimą bei pažeidžia teisėtus interesus. Lygiai tokius pačius išgyvenimus jaučia ir sportininkai, kurie varžosi ar stebi kitų žaidėjų varžybas. Kita vertus, yra autorių, teigiančių, jog sportininkai žino, kad jeigu bus panaudota agresija arba pažeistos taisyklės, treneriai, o ypač komandų savininkai (taip pat ir žiūrovai) jų nepasmerks, kadangi visiems svarbiausia yra ne tai, kaip žaidėjas žaidžia, bet ar jis arba komanda laimi³⁹.

Todėl neabejotina, kad agresyvūs ir šiurkštūs taisyklių pažeidimai, sukeltys sveikatos sutrikdymus ir nepatenkantys į žaidėjo sutikimo apimtį – prieštarauja viešajam interesui.

Pažymėtina, kad smurtas sporto aikštėse gali išprovokuoti ir žiūrovų smurtą ir tapti elgesio pavyzdžiu jauniems sportininkams⁴⁰. Mihaela Rocica Marasescu straipsnyje apie sportininkų įtraukimą į agresiją prisidengiant sporto varžybų tikslais, vienareikšmiškai teigia, kad sportininkų pripratymas prie agresijos sporte neabejotinai sukelia padarinius už sporto aikštelių ribų⁴¹. Taip pat gali būti pavyzdžiu ir plačiajai visuomenei, ypač jaunimui.

Todėl derėtų teigti, kad tyčinis fizinis smurtas sporto varžybų metu pažeidžia viešąjį interesą.

3.2. Ar reikalingas nukentėjusiojo asmens skundas?

Vienareikšmiškai atsakyti į šį klausimą nėra paprasta, kadangi yra galimybė, jog nukentėjusysis nesikreips į teisėsaugos institucijas, tačiau žaidimo taisyklės galėjo būti pažeistos itin agresyviai ir brutaliai, o sportininkui padaryti sunkūs kūno sužalojimai. Todėl kyla klausimas, ar prokuroras, gavęs duomenų apie padarytą nusikalstamą veiką, privalo pradėti ikiteisminį tyrimą?

Manytina, kad kaltininkas, tyčia sutrikdęs sveikatą sportinių varžybų metu, turėtų būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn tik esant nukentėjusiojo asmens

39 Skvorcov, A. A., *supra* note 5, p. 63.

40 Bradley, C Nielson *Controlling Sports Violence: Too Late for the Carrots – Bring on the Big Stick*. (1989) 74 Iowa LR 681 at 687.

41 Marasescu, M. R. *Athletes involvement in violence and aggression within the context of sports competition*. Contemporary Readings in Law & Social Justice. 2013, Vol. 5, Issue 2: 187 [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-13]. <<http://web.b.ebscohost.com/ehost/viewarticle?data=dGJyMPPp44rp2%2fdV0%2bnjjsfk51e45PFJt6uxSbSk63nn5Kx95uXxjL6orUm1pbBlr6qeS7ipt1Kxq55Zy5zyit%2fk8Xnh6ueH7N%2fiVaunr0mzp7VQtKm3PurX7H%2b72%2bw%2b4ti7ebfep1zf3btZzJzfhruvsUuwrK9Ir5zkh%2fDj34y75uJ%2bxOvqhNLb9owA&hid=119>>.

skundui. Tai pagrįstų faktą, jog kaltininko padaryti veiksmai, sukėlę sveikatos sutrikdymą, neabejotinai viršija sportininko (nukentėjusiojo) sutikimo apimtį. Toks skundas būtų aiški nukentėjusiojo valios išraiška, kad būtent kaltininko padaryti veiksmai prieštarauja žaidimo taisyklėms ar šurkščiai jas pažeidžia, ir su tokiu elgesiu sportininkas nesutinka.

Kita vertus, prieš tai aptartas viešojo intereso pažeidimas gali pastūmėti vadą pradėti ikiteisminį tyrimą, kadangi neteisėti sportininko veiksmai kelia plataus masto nepasitenkinimą visuomenėje. Atkreiptinas dėmesys, kad prokuroras gindamas viešąjį interesą gali inicijuoti ikiteisminį tyrimą už BK XVII bei XVIII skyriuje numatytas veikas, nukreiptas prieš žmogaus sveikatą bei gyvybę.

Atkreiptinas dėmesys, jog pateikti pareiškimą ar skundą dėl galimos nusikalstamos veikos padarymo turi turėti teisę ir juridinis asmuo – sporto organizacija, federacija, sporto klubas. Atsižvelgiant į BK 20 straipsnio 1 dalies turinį – juridinis asmuo atsako tik už nusikalstamas veikas, už kurių padarymą Baudžiamojo kodekso specialiojoje dalyje numatyta juridinio asmens atsakomybė. Tuo tarpu BK XVII ir XVIII skyriuose tokia galimybė numatyta tik neatsargaus gyvybės atėmimo ir neatsargaus sunkaus sveikatos sutrikdymo atvejais, kai tai padaryta pažeidžiant teisės aktų nustatytas specialias elgesio saugumo taisykles. Todėl praktikoje gali kilti sunkumų siekiant patraukti sporto klubą, organizaciją ar federaciją už tyčinius nesunkius ar sunkius sveikatos sutrikdymus.

4. *Ultima ratio* principo įgyvendinimas, taikant baudžiamąją atsakomybę už fizinio smurto naudojimą sporte

4.1. Teismo ir neteismo ginčų nagrinėjimo institucijos

Galima skirti du galimus nusikalstamos veikos nagrinėjimo būdus – teisminį ir neteisminį. Pirmasis, teisminis, tai jau aptartas – ikiteisminio tyrimo inicijavimas esant nusikalstamos veikos sudėčiai. Antrasis – sporto federacijos priimami sprendimai ir taikomos sankcijos šurkščiai taisykles pažeidusiems sportininkams.

Anglijos apeliacinis teismas konstatavo, kad: „*Daugelis sporto organizacijų turi savo prievartos priemonių ir bausmių taikymo procedūras federacijos viduje, todėl nėra būtinybės taikyti baudžiamosios teisės nuostatų. Sportininkai, patyrę sveikatos sutrikdymus, taip pat gali kreiptis į teismą su ieškiniu dėl žalos atlyginimo. Nors tam tikrais atvejais pagrindas kreiptis civiline ir baudžiamąja tvarka gali sutapti, vis dėlto baudžiamąją teisę derėtų taikyti tik tada, kai nusikaltimo laipsnis pakankamai aukštas, o nusikaltimas pakankamai sunkus ir nemažareikšmis.*“⁴²

42 Barnes, R. v [2004] EWCA Crim 3246 (21 December 2004) [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-13]. <<http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Crim/2004/3246.html>>.

Analizuojant federacijų taikomas prievartos priemonės sportininkams, manytina, kad tai pakankamai efektyvios priemonės, ypač turint omenyje profesionalų sportą. Federacijos taiko sankcijas sportininkus diskvalifikuodamos iš varžybų, taip pat drausdamos žaisti tam tikrą skaičių ateities varžybų. Nėgana to, yra taikomos piniginės baudos, kurias, šurkščiai taisykles pažeidę sportininkai, privalo sumokėti federacijai. Todėl manytina, kad tokios prievartos priemonės sportininkams yra pakankamai efektyvios, kadangi profesionaliems sportininkams nėra naudinga praleisti varžybas bei mokėti baudas. Manytina, kad plačiąja prasme šiomis priemonėmis pasiekiami atpildo tikslai.

Tačiau yra mokslininkų, manančių, kad neteisminiai ginčų sprendimo būdai yra žalingi, kadangi neretais atvejais sportininkų, šurkščiai pažeidusių įstatymų saugomas vertybes, elgesys lieka neįvertintas, kadangi klubo, lygos ar federacijos skiriamos baudmės ir nuobaudos dažnai yra per lengvos. Taip yra todėl, kad skiriant nuobaudas sportininkams į pirmą vietą keliami sporto federacijos interesai, dėl ko sportininkai dažnai lieka adekvačiai nenubausti⁴³.

Vis dėlto manytina, kad už tikslingus ir tyčinius sveikatos sutrikdymus, šurkščiai pažeidžiančius sportinius tikslus bei išeinančius už sportininko sutikimo ribų – baudžiamosios atsakomybės taikymas yra adekvati atsakomybės forma ir toks teisinis įvertinimas nepažeidžia *ultima ratio* principo, kadangi tokie veiksmai akivaizdžiai prieštarauja viešajam interesui bei agresyviai kėsina į vienas svarbiausių baudžiamojo įstatymo saugomų vertybių – sveikatą ir gyvybę.

Išvados

1. Fizinis smurtas sporto varžybų metu gali reikštis tiek teisėtai, tiek neteisėtai veiksmais. Skiriamos šios fizinio smurto, naudojamo varžybų metu, rūšys: a) *stiprus fizinis kontaktas*, b) *ribinis smurtas*, c) *kvazikriminalinis smurtas*, d) *kriminalinis smurtas*. Baudžiamajai atsakomybei svarbus tik kriminalinis smurtas.

2. Daugelio užsienio valstybių baudžiamieji įstatymai numato baudžiamąją atsakomybę šalinančią aplinkybę už sveikatos sutrikdymus, padarytus sporto varžybų metu, kai tai buvo padaryta nepažeidžiant žaidimo taisyklių ir veikiant neatsargia kaltės forma padarinių atžvilgiu. Lietuvoje baudžiamąją atsakomybę šalinanti aplinkybė, numatyta LR BK 34 straipsnyje (*Pateisinama profesinė ar ūkinė rizika*), galėtų būti taikoma asmenims, sporto varžybų metu atlikusiems teisėtus veiksmus, kuriais buvo sukelta žala sveikatai.

43 Young, K. J.; Parlow, M. J. Off-court misbehavior: sports leagues and private punishment. *Journal of Criminal Law & Criminology*. 2009, Vol. 99, Issue 3: 573 [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-13]. <<http://web.b.ebscohost.com/ehost/viewarticle?data=dGJyMPPp44rp2%2fdV0%2bnjjsfk51e45PFjt6uxSbSk63nn5Kx95uXxjL6orUm1pbBlr6qeS7ipt1Kxq55Zy5zyit%2fk8Xnh6ueH7N%2fiVaunr0mzp7VQtKm3PurX7H%2b72%2bw%2b4ti7i%2bfeplzf3btZzJzfhruqsk%2buqbNQ5zkh%2fdj34y75uj%2bxOvqhNLb9owA&hid=119>>.

3. Sportininkai dalyvaudami varžybose sutinka (numato, kaip realiai tikėtinus) su galimais susidūrimais ir sveikatos sutrikdymais varžybų metu (dalis atsakomybės perkeliama jiems patiems). Toks sutikimas patenka į pateisinamos profesinės rizikos apimtį. Teismui sprendžiant dėl jų sutikimo turinio ir apimties derėtų atsižvelgti į: a) *žaidimo prigrimtį*, b) *veiksmo pobūdį*, c) *panaudotos jėgos laipsnį*, d) *sužalojimo pavojingumo laipsnį*, e) *sportininko būseną veiksmo atlikimo metu*.

4. Būtinios baudžiamosios atsakomybės už fizinio smurto varžybų metu naudojamą sąlygos yra tiesioginė tyčia pažeisti žaidimo taisykles ir sutrikdyti varžovo sveikatą ar atimti gyvybę. Tiesioginė tyčia sutrikdyti sveikatą ar atimti gyvybę išaina už sportininko sutikimo apimties ribų, dėl ko profesinė rizika nėra pateisinama ir turi būti įvertinta baudžiamosios teisės priemonėmis.

5. Smurtas sporto aikštėse gali išprovokuoti ir žiūrovų smurtą bei tapti elgesio pavyzdžiu jauniems sportininkams. Agresyvus sportininkų elgesys varžybų metu sukelia padarinius už sporto aikštelės ribų bei tampa pavyzdžiu ir plačiau visuomenei, todėl taip veikiant yra pažeidžiamas viešasis interesas.

6. Baudžiamosios atsakomybės taikymas už tyčinius sveikatos sutrikdymus sporto varžybų metu neprieštarauja *ultima ratio* principui.

Literatūra

- Baranskaitė, A. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis* [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-13]. <<http://web.b.ebscohost.com/ehost/viewarticle?data=dGJyMP Pp44rp2%2fdV0%2bnjisfk5Ie45PFJt6 uxSbSk63nn5Kx95uXxjL6orUm1pbB Ir6qeS7ipt1Kxq55y5zyit%2fk8Xnh6 ueH7N%2fiVaunr0mzp7VQtKm3PurX7H%2b72%2bw%2b4ti7ebfepIzf3bt ZzJzfhruosUqyqrdQr5zkh%2fDj34y7 5uJ%2bxOvqhNLb9owA&hid=119>>.
- Barnes, R. v [2004] EWCA Crim 3246 (21 December 2004). [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-13]. <<http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Crim/2004/3246.html>>.
- Bezručko, E. V. *Ugolovnaja otvetstvenost za prichenenie vreda zdorovju cheloveka*. [Criminal liability for making damage health of person]. Rostov, 2001.
- Bradley C Nielson „Controlling Sports Violence: Too Late for the Carrots – Bring on the Big Stick“ (1989) 74 Iowa LR 681 at 687.
- Criminal Code of USA (*English and French*) [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-06]. <<http://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/part-I->>.
- Criminal code of the Federal Republic of Germany (English and French) [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-06]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes->>.
- Criminal Code of Spain (*English and French*) [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-06]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes->>.
- Criminal Code of Georgia (*English and French*) [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-

- 07-06]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.
- Criminal Code of Canada (*English and French*) [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-06]. <<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.
- Criminal Code of Afganistan [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-06].
- Gardiner „Should more matches end in court?“ BKL. Sports law / Simon Gardiner ... [et al.]. 3rd ed. Abingdon : Cavendish Publishing, 2006. lxii., : lent., iliustr.
- Grinevičiūtė, K. Žiaurus elgesio su vaiku samprata baudžiamojose teisėje. *Jurisprudencija*. 2008, 11(113).
- Guilbert, Sébastien. Violence in sports and among sportsmen: a single or two-track, Issue? *Aggressive Behavior*. 2006, Vol. 32, Issue 3 [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-07]. <<http://web.b.ebscohost.com/ehost/viewarticle?data=dGJyMPPp44rp2%2fdV0%2bnjjsfk5Ie45PFJt6uxSbSk63nn5Kx95uXxjL6orUm1pbBIr6qeS7ipt1Kxq55Zy5zyit%2fk8Xnh6ueH7N%2fiVaunr0mzp7VQtKm3PurX7H%2b72%2bw%2b4ti7ebfepIzf3btZzJzfhuotkyzrLdKtpzkh%2fdJj34y75uJ%2bxOvqhNLb9owA&hid=119>>.
- Europos Konvencija dėl brutalaus žiūrovų elgesio per sporto varžybas ir ypač per futbolo rungtynes [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-06]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=104182&p_tr2=2>.
- Futbolo košmarai: Luisas Suarezas vėl kandžiojasi?* [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-05]. <<http://www.zinios.lt/sportas/zinia/2014/06/24/futbolo-kosmarai-liusas-suarezas-vel-kandziojasi/>>.
- Hockey Lietuva-Serbija mustynes/ Fighting in ice hockey. interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-05]. <http://www.youtube.com/watch?v=IL_MLSTrfhg>.
- Mike Tyson vs Evander Holyfield II. [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-05]. <<http://www.youtube.com/watch?v=fcXYE1hy-rc>>.
- Johnson v. Webb* [2001] MBQB 290. [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-11]. <<http://caselaw.canada.globe24h.com/0/0/manitoba/court-of-queens-bench-of-manitoba/2002/02/01/johnson-v-webb-2001-mbqb-290.shtml>>.
- Viešasis interesas ir jo gynimas* [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-12]. <<http://www3.lrs.lt/docs2/UIITBLSY.PDF>>.
- Young, K. J.; Parlow, M. J. Off-court misbehavior: sports leagues and private punishment. *Journal of Criminal Law & Criminology*. 2009, Vol. 99, Issue 3 [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-13]. <<http://web.b.ebscohost.com/ehost/viewarticle?data=dGJyMPPp44rp2%2fdV0%2bnjjsfk5Ie45PFJt6uxSbSk63nn5Kx95uXxjL6orUm1pbBIr6qeS7ipt1Kxq55Zy5zyit%2fk8Xnh6ueH7N%2fiVaunr0mzp7VQtKm3PurX7H%2b72%2bw%2b4ti7i%2bfepIzf3btZzJzfhuotkyzrLdKtpzkh%2fdJj34y75uJ%2bxOvqhNLb9owA&hid=11>>.
- Kerr, J. H. Analysis of recent incidents of on-field violence in sport: legal decisions and additional considerations from psychology. *Aggressive Behavior*. 2009, Vol. 35, Issue 1 [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-11]. <<http://web.b.ebscohost.com/ehost/viewarticle?data=dGJyMPPp44rp2%2fdV0%2bnjjsfk5Ie45PFJt6uxSbSk63nn5Kx95uXxjL6orUm1pbBIr6qeS7ipt1Kxq55Zy5zyit%2fk8Xnh6ueH7N%2fiVaunr0mzp7VQtKm3PurX7H%2b72%2bw%2b4ti7i%2bfepIzf3btZzJzfhuotkyzrLdKtpzkh%2fdJj34y75uJ%2bxOvqhNLb9owA&hid=11>>.

- XxjL6orUm1pbBIr6qeS7ipt1Kxq55Zy5zyit%2fk8Xnh6ueH7N%2fiVaunr0mzp7VQtKm3PurX7H%2b72%2bw%2b4ti7ebfepIzf3btZzJzfhruvs0%2bvrK9Qt5zkh%2fdj34y75uJ%2bxOvqhNLb9owA&hid=119.
- Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 1968. 34 str.
- Livings, B. 'Legitimate Sport' or Criminal Assault? What Are the Roles of the Rules and the Rulemakers in Determining Criminal Liability for Violence on the Sports Field? *Journal of Criminal Law*. 2006, Vol. 70, Issue 6 [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-05].
- Marasecu, M. R. Athletes involvement in violence and aggression within the context of sports competition. *Contemporary Readings in Law & Social Justice*. 2013, Vol. 5, Issue 2 [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-13]. <<http://web.b.ebscohost.com/ehost/viewarticle?data=dGJyMPPp44rp2%2fdV0%2bnjisk5Ie45PFJt6uxSbSk63nn5Kx95uXxjL6orUm1pbBIr6qeS7ipt1Kxq55Zy5zyit%2fk8Xnh6ueH7N%2fiVaunr0mzp7VQtKm3PurX7H%2b72%2bw%2b4ti7ebfepIzf3btZzJzfhruvsUuwrK9Ir5zkh%2fdj34y75uJ%2bxOvqhNLb9owA&hid=119>>.
- Piesliakas, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2009.
- R v. Cey (1989), 48 CCC (3d) 480 (Sask CA) [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-05]. <<http://casebrief.me/casebriefs/r-v-cey/>>.
- Simon Gardiner ... [et al.]. 3rd ed. Abingdon: Cavendish Publishing, 2006. Simon Gardiner and others Sports Law (3rd ed, Routledge-Cavendish, Oxon, 2006).
- Skvorcov, A. A. *Prichinenija vreda zhizni i zdorovju pri zaniatijam sportom. Problemy ugovolnoj-pravovoj kvalifikacii*. [Damage for the health and life at doing sports. Problems of the criminal law qualification]. Moskva, 2006.
- Sporto terminų žodynas*. Sudarytojas S. Stonkus. Kaunas: Kauno kūno kultūros akademija, 2002.
- Standen, J. The manly sports: the problematic use of criminal law to regulate sports violence. *Journal of Criminal Law & Criminology*. 2009, Vol. 99, Issue 3 [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-07-07].
- Zakonodatelstvo Zarubežnych stran. Ugolovnyj kodeks resubliki San-Marino. [Foreign legislation. The criminal code of the republic of San Marino]. Sankt-Peterburg, 2002.

Anotacija. Nagrinėjama Lietuvoje nauja ir moksliškai dar neanalizuota tema – fizinio smurto naudojimas sporte ir baudžiamoji atsakomybė už jį. Atsižvelgiant į tai, kad mokslinių straipsnių šia tema bei tokio pobūdžio bylų Lietuvoje dar nėra, straipsnyje analizuojama užsienio šalių doktrina ir praktika. Pateikiamas teisinis sporto, kaip fizinės veiklos, reglamentavimas. Analizuojami fizinės prievartos atvejai (susidūrimai), šurkščiai pažeidžiantys sporto taisykles ir galintys užtraukti baudžiamąją atsakomybę. Diskutuojama apie sportininko sutikimo, apimančio galimybę būti sužalotam, turinį ir apimtį. Straipsnyje siekiama pateikti objektyvius kriterijus, leidžiančius

identifikuoti nusikalstamos veikos padarymo faktą sporto metu. Galiausiai diskutuojama, ar baudžiamosios atsakomybės taikymas už šiurkščius, sportiniams principams bei taisyklėms prieštaraujančius nusižengimus, sukėlusius sveikatos sutrikdymą ar gyvybės atėmimą, nepažeidžia ultima ratio principo.

Reikšminiai žodžiai: baudžiamoji teisė, fizinis smurtas sporte, sveikatos sutrikdymas sporte, sportininko sutikimas.

CRIMINAL LIABILITY FOR VIOLENCE IN SPORTS

Linas Žalnierūnas, Aurelijus Gutauskas

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary. *This article analyzes new and scientifically unanalyzed subject in Lithuania – the use of physical violence in sports and criminal liability for it. The aim of this article is to identify how cruel emotions can influence the use of physical strength and injuries against opponent in sports. The subject of this article is not very popular, nor there are a lot of scientists interested in it in Lithuania, so this article pays a lot of attention of foreign countries doctrine and practice. This is one of the reasons why this subject is so important and significant in academic level. The author of the article tries to explore if intentional physical violence during sport events may result in a criminal liability for assaults.*

On the other hand, there are many cases when sport event contestants have a possibility to legally use violence and not even for winning aims. This article intends to provide objective criteria, which would help to identify the fact of criminal offence during sports. Since there are not many scientific researches and Lithuania courts judicial practice on this kind of subject, the author explores foreign countries doctrine and practice for finding the objective criteria as well. This article presents legal regulation of sport, as a physical activity. Moreover, it discusses whether criminal liability for serious, contrary to sports principles misconducts, which lead to body injury or homicide, does not violate the principle of ultima ratio, also analyses physical abuse cases (collisions), gross violations of the rules of sports. Discussing the athletes consent, which includes the possibility of being injured, it's content and scope. It discusses criminal procedure, Issues – the defense of public interest and etc. The main object of this study is to provide potential objective criteria, which will enable the identification of the facts of the offense of physical violence in sports.

Keywords: *criminal law, assaults, physical violence in sport, intentional injury in sport.*

Linas Žalnieriūnas, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios teisės ir proceso instituto lektorius. Mokslinių tyrimų kryptys: baudžiamoji teisė, nuskalstamos veikos vaikui ir šeimai, priežastinis ryšys baudžiamojoje teisėje, smurtas sporte.

Aurelijus Gutauskas, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios teisės ir proceso instituto profesorius. Mokslinių tyrimų kryptys: baudžiamosios teisės normų aiškinimo, taikymo bei tobulinimo problemos.

Linas Žalnieriūnas, Mykolas Romeris University, Faculty of Law, Institute of Criminal Law and Criminal Procedure, lecturer. Research interests: criminal law, crimes and misdemeanors against child and family, causation in criminal law, violence in sports.

Aurelijus Gutauskas, Mykolas Romeris University, Faculty of Law, Institute of Criminal Law and Criminal Procedure, Professor. Research interests: Issues of interpretation, application and development of criminal law.